

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Кваліфікаційна робота бакалавра

за темою **«Роль Всесвітньої митної організації у формуванні сучасних
підходів до державного управління митною справою»**

Виконала: *студентка*
групи ПУ22-1
спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Куслива Анна Миколаївна

Керівник:
професор кафедри публічного
управління та митного
адміністрування

Квеліашвілі Ірина Миколаївна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент: *головний державний*
інспектор відділу взаємодії з
підприємствами щодо питань
авторизації Південно-Східної
митниці, кандидат наук з
державного управління

Курасова Євгенія
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет / ННІ _____ управління _____
Кафедра _____ публічного управління та митного
адміністрування _____
Рівень вищої освіти _____ бакалавр _____
Спеціальність _____ 281 Публічне управління та
адміністрування _____
Освітня програма _____ Публічне управління та
адміністрування _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри публічного управління
та митного адміністрування

_____ / Антонова О. В. /

” _____ ” _____ 2026 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
здобувачу вищої освіти

_____ Кусливи Анни Миколаївни _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Роль Всесвітньої митної організації у формуванні сучасних підходів до державного управління митною справою»

керівник роботи Квеляшвілі Ірина Миколаївна, д.держ. упр., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по УМСФ від “20” квітня 2026 року № 303-кс

2.Строк подання здобувачем роботи на кафедру 25.05.2026 - 05.06.2026

3. Вихідні дані до роботи Митний кодекс України; Закон України «Про митний тариф»; Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу», нормативно-правові акти України, міжнародні нормативні документи, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні матеріали Державної митної служби України, аналітичні звіти, офіційні інформаційні ресурси органів державної влади та матеріали періодичних видань.

4. Зміст роботи (перелік питань для розробки): Сутність, принципи та механізми державного управління митною справою, Основні цілі та функціональна направленість діяльності Всесвітньої митної організації, Нормативно-правові аспекти співпраці з Всесвітньою митною організацією, Міжнародні стандарти ВМО у сфері модернізації митного адміністрування, Застосування стандартів ВМО у діяльності митних органів України, Актуальні напрями удосконалення державного управління митною справою з урахуванням кращих зарубіжних практик.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці: Наукові трактування державне управління митною справою, Основні етапи розвитку Всесвітньої митної організації, Основні цілі та напрями діяльності ВМО, Основні міжнародні документи, що регулюють співпрацю України з ВМО, Актуальні напрями удосконалення державного управління митною справою з урахуванням кращих практик країн ЄС. Рисунки: Основні функції державного управління митною справою, Принципи державного управління митною справою, Механізми ДУМС, Основні міжнародні інструменти.

6. Дата видачі завдання 05.01.2026-15.01.2026

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/П	Назва етапів кваліфікаційної роботи *	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Визначення теми кваліфікаційної роботи	31.12.25	
	Складання змісту роботи, оформлення та затвердження завдання	15.01.26	
	Опрацювання літературних джерел, нормативних документів	до 01.04.26	
	Збір та обробка статистичних і звітних даних	до 01.04.26	
	Написання вступу	до 01.04.26	
	Написання розділу 1	до 15.04.26	
	Написання розділу 2	до 01.05.26	
	Підготовка висновків	до 20.05.26	
	Оформлення роботи	до 25.05.26	
	Подання на кафедру електронного варіанту роботи для перевірки на плагіат	до 31.05.26	
	Підготовка тексту доповіді і демонстраційного матеріалу	до 10.06.26	
	Подання на кафедру кваліфікаційної роботи	до 05.06.26	

Здобувач освіти

(підпис)

Куслива А. М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Квеліашвілі І. М.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Куслива А. М. Роль Всесвітньої митної організації у формуванні сучасних підходів до державного управління митною справою

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних засад системи митного контролю та обґрунтування напрямів її вдосконалення у контексті забезпечення економічної безпеки держави.

У кваліфікаційній роботі досліджено роль Всесвітньої митної організації у формуванні сучасних підходів до державного управління митною справою в умовах глобалізації міжнародної торгівлі та інтеграції України до світового економічного простору. Розкрито сутність державного управління митною справою, охарактеризовано його принципи, функції та механізми реалізації. Проаналізовано історичні етапи становлення та розвитку Всесвітньої митної організації, визначено її основні цілі, функції та інструменти впливу на розвиток міжнародної митної системи.

У роботі досліджено нормативно-правові засади співробітництва України з Всесвітньою митною організацією, розглянуто ключові міжнародні документи та стандарти, що регулюють діяльність митних адміністрацій. Особливу увагу приділено аналізу міжнародних стандартів ВМО у сфері спрощення та гармонізації митних процедур, цифровізації митного адміністрування, застосування систем управління ризиками та забезпечення безпеки міжнародних ланцюгів постачання.

За результатами дослідження встановлено, що впровадження стандартів ВМО сприяє підвищенню ефективності діяльності митних органів України, спрощенню процедур митного контролю, розвитку електронного декларування та посиленню економічної безпеки держави. Запропоновано напрями удосконалення державного управління митною справою з урахуванням кращих практик країн Європейського Союзу, що можуть бути використані для подальшої модернізації митної справи України.

Ключові слова: Всесвітня митна організація, державне управління митною справою, митне адміністрування, митна політика, міжнародні стандарти, цифровізація, митний контроль, зовнішньоекономічна діяльність, економічна безпека.

SUMMARY

Kuslyva A. M. The role of the World Customs Organization in the formation of modern approaches to public administration of customs affairs

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 281 "Public Administration and Administration". University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The purpose of the qualification work is to study the theoretical and methodological foundations of the customs control system and substantiate the directions of its improvement in the context of ensuring the economic security of the state.

The qualification work examines the role of the World Customs Organization in the formation of modern approaches to public administration of customs in the context of globalization of international trade and integration of Ukraine into the world economic space. The essence of public administration of customs is revealed, its principles, functions and implementation mechanisms are characterized. The historical stages of the formation and development of the World Customs Organization are analyzed, its main goals, functions and instruments of influence on the development of the international customs system are determined.

The work examines the regulatory and legal framework of cooperation between Ukraine and the World Customs Organization, considers key international documents and standards that regulate the activities of customs administrations. Particular attention is paid to the analysis of international standards of the WCO in the field of simplification and harmonization of customs procedures, digitalization of customs administration, application of risk management systems and ensuring the security of international supply chains.

The results of the study found that the implementation of WCO standards contributes to increasing the efficiency of the activities of the customs authorities of Ukraine, simplifying customs control procedures, developing electronic declarations and strengthening the economic security of the state. Directions for improving public administration of customs affairs are proposed, taking into account the best practices of the European Union countries, which can be used for further modernization of the customs system of Ukraine.

Keywords: World Customs Organization, public administration of customs affairs, customs administration, customs policy, international standards, digitalization, customs control, foreign economic activity, economic security.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	8
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СПРАВОЮ	12
1.1. Сутність, принципи та механізми державного управління митною справою	12
1.2. Основні цілі та функціональна направленість діяльності Всесвітньої митної організації	21
1.3 Нормативно-правові аспекти діяльності Всесвітньої митної організації	29
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ МИТНОЮ СПРАВОЮ	35
2.1. Міжнародні стандарти Всесвітньої митної організації у модернізації управління митною справою	35
2.2. Застосування стандартів Всесвітньої митної організації у діяльності митних органів України	44
2.3. Актуальні напрями удосконалення державного управління митною справою з урахуванням досвіду зарубіжних країн	49
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	60

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВМО – Всесвітня митна організація;

ДУМС - Державне управління митною справою;

ДМСУ - Державна митна служба України;

МС – Митна справа;

ЄС – Європейський Союз;

МКУ – Митний кодекс України;

ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність;

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації світової економіки та інтенсивного розвитку міжнародної торгівлі особливого значення набуває ефективне функціонування митних систем держав. Митні органи відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки країни, регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та створенні сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання впровадження міжнародних стандартів у діяльність митних органів та адаптації національних митних систем до сучасних вимог світової економіки.

Важливу роль у формуванні міжнародних стандартів митного адміністрування відіграє World Customs Organization (Всесвітня митна організація - (ВМО)) діяльність якої спрямована на гармонізацію митних процедур, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності митного контролю. Рекомендації та інструменти цієї організації широко використовуються митними адміністраціями різних держав для модернізації митної системи, підвищення прозорості діяльності митних органів та боротьби з митними правопорушеннями.

Для України питання співпраці з Всесвітньою митною організацією має особливе значення в контексті реформування митної системи, гармонізації законодавства з міжнародними стандартами та інтеграції до європейського економічного простору. Впровадження сучасних підходів до митного адміністрування, зокрема електронного декларування, системи управління ризиками та цифровізації митних процедур, є важливим напрямом модернізації діяльності митних органів. Саме тому дослідження ролі Всесвітньої митної організації у розвитку сучасних митних систем є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Метою дипломної роботи є дослідження ролі ВМО у розвитку сучасної системи державного управління митною справою та визначення можливостей

використання міжнародного досвіду для вдосконалення діяльності митних органів України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Дослідити сутність, принципи та механізми державного управління митною справою.
2. Визначити основні цілі та напрями діяльності Всесвітньої митної організації.
3. Проаналізувати нормативно-правову базу співпраці України з Всесвітньою митною організацією;
4. Дослідити міжнародні стандарти ВМО у сфері модернізації митного адміністрування.
5. Охарактеризувати застосування стандартів ВМО у діяльності митних органів України.
6. Проаналізувати зарубіжний досвід організації митного адміністрування та визначити можливості його використання в Україні.

Об'єктом дослідження є система принципів та стандартів ВМО, направлених на удосконалення державного управління митною справою в умовах міжнародної інтеграції.

Предметом дослідження є роль Всесвітньої митної організації (ВМО) у формуванні сучасних підходів та практик державного управління митною справою.

У процесі виконання дипломної роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема, метод аналізу та синтезу застосовано для вивчення наукових підходів до дослідження діяльності Всесвітньої митної організації та формування теоретичних узагальнень. Порівняльний метод використано для аналізу досвіду організації державного управління митною справою в зарубіжних країнах. Системний метод дозволив розглянути митне адміністрування як комплексну систему взаємопов'язаних елементів. Метод узагальнення використано для

формування висновків та рекомендацій щодо вдосконалення державного управління митною справою України. Використання зазначених методів забезпечило достовірність отриманих результатів та обґрунтованість висновків дослідження.

Структура та обсяг дипломної роботи.

Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, два розділи (шість підрозділів), висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок. Список використаних джерел містить 58 найменувань. У роботі вміщено 4 таблиць та 4 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СПРАВОЮ

1.1 Сутність, принципи та механізми державного управління митною справою

Державне управління митною справою (ДУМС) є важливою складовою системи публічного управління держави, оскільки саме митна політика та діяльність митних органів забезпечують реалізацію економічних інтересів держави, нагляд за переміщенням товарів через митний кордон та забезпечення захисту внутрішнього ринку держави. У сучасних умовах глобалізації та активізації міжнародної торгівлі роль ефективного митного управління значно зростає, що зумовлює необхідність удосконалення механізмів державного регулювання у цій сфері.

У наукових працях державне управління митною сферою розглядається як складна багаторівнева система діяльності, яка охоплює формування та реалізацію митної політики, правове регулювання цієї сфери, організацію роботи митних органів, а також здійснення контролю за виконанням вимог митного законодавства [19].

Важливою складовою дослідження є з'ясування сутності поняття «державне управління митною справою». У наукових джерелах це поняття тлумачиться по-різному, оскільки його зміст залежить від підходів та наукових поглядів окремих дослідників.

Наукові підходи дозволяють більш повно розкрити зміст цього поняття (табл. 1.1.).

Наукові трактування державне управління митною справою

Автор	Визначення
О. К. Ткачова	Інституційні механізми управління митною справою включають систему органів, норм і процедур, що забезпечують реалізацію митної політики та ефективне функціонування митної системи [44].
Т. М. Атаманчук	Досліджує митну політику як складову державного управління зовнішньоекономічною діяльністю та безпекою держави; фактично трактує державне управління митною справою як систему реалізації митної політики [1]
І. М. Квеліашвілі, Т. С. Тоцька	Управління митною справою визначається як система організаційних, правових та адміністративних заходів щодо реалізації митної політики держави [17]
Л. І. Кийда, Н. І. Шевченко	Розглядають державну митну політику як діяльність органів влади щодо регулювання митних відносин та забезпечення економічної безпеки [18]
Г. Б. Погріщук, С. О. Бей	Митна політика є частиною економічної політики держави та здійснюється через управлінські рішення та механізми регулювання зовнішньоекономічної діяльності [30].

Джерело: складено автором за [1; 17; 18; 30; 44]

Аналіз наукових підходів дає підстави стверджувати, що державне управління митною справою можна розглядати як систему організаційних, правових і економічних заходів, спрямованих на реалізацію митної політики держави, регулювання зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення економічної безпеки країни.

Митна справа як окремий напрям державної діяльності формує систему суспільних відносин і комунікацій у митній сфері за участю широкого кола суб'єктів. До них належать органи державної влади, митні органи, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, міжнародні інституції та інші учасники, які безпосередньо залучені до процесів формування, реалізації та розвитку митної справи. У цьому контексті митна справа виступає важливим інструментом забезпечення митної безпеки держави, підтримки економічного розвитку та регулювання зовнішньоекономічних відносин.

У науковій літературі комунікаційні зв'язки в організації класифікують за різними критеріями. Зокрема, за системою управління виокремлюють внутрішні, зовнішні, маркетингові комунікації та зв'язки з громадськістю; за напрямом взаємодії - вертикальні (згори вниз і знизу вгору) та горизонтальні; за змістом інформації - директивні, аналітичні, звітні, координаційні й оціночні; за способами передавання інформації - вербальні та невербальні; за характером організації – формальні й неформальні [8; 36].

Ефективне функціонування комунікаційних зв'язків забезпечується реалізацією низки функцій, серед яких інформаційна, мотиваційна, контрольна та експресивна [8]. Сукупність цих функцій створює підґрунтя для задоволення суспільних потреб і виступає формою комунікаційного управління в діяльності органів державної влади. У результаті формується єдиний комунікативний простір, у межах якого забезпечується взаємодія суб'єктів управління та стейкхолдерів у митній сфері.

Формування такого простору ґрунтується на вертикальних, координаційних, мережевих, ієрархічних, субординаційних та інших видах взаємозв'язків, основою яких є єдиний правовий простір. Аналіз зазначеної системи взаємодії дозволяє виокремити п'ять основних рівнів суб'єктів державного управління митною справою.

Перший рівень становлять зовнішні суб'єкти, діяльність яких пов'язана з міжнародними стандартами, правилами та зобов'язаннями у митній сфері. Саме на цьому рівні реалізуються міжнародні домовленості, а також виконуються євроінтеграційні зобов'язання України відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Другий рівень охоплює державний рівень управління, на якому визначаються основні напрями митної політики держави, формуються правові засади митного регулювання та зовнішньої торгівлі, а також встановлюються функції й повноваження органів влади щодо розвитку та реалізації державної

митної справи. На цьому рівні також здійснюється контроль за дотриманням вимог законодавства.

Третій рівень представлений центральними органами виконавчої влади, які відповідно до своїх компетенцій забезпечують координацію діяльності митних органів. У межах цього рівня розробляються програми поточної та стратегічної діяльності, визначаються проблемні аспекти функціонування митної системи, а також формуються механізми усунення суперечностей у сфері організації та правового забезпечення митної діяльності.

Четвертий рівень складає територіальний рівень, у межах якого забезпечується практична реалізація державної митної політики на відповідній адміністративно-територіальній одиниці.

П'ятий рівень пов'язаний із взаємодією стейкхолдерів у процесі реалізації митної справи. До нього належать суб'єкти господарювання та інші учасники зовнішньоекономічної діяльності, інтереси яких пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон, проходженням митних процедур та отриманням відповідних послуг. Такі учасники, з одного боку, мають обов'язки щодо дотримання митного законодавства, а з іншого — наділені визначеними Митним кодексом України правами у сфері взаємодії з митними органами та органами державної влади.

Важливою умовою ефективного функціонування зазначеного комунікативного простору є узгодженість інтересів усіх учасників і спрямованість їхньої діяльності на досягнення спільних цілей. Кожен рівень системи державного управління митною справою характеризується наявністю відповідного кола суб'єктів, які згідно з чинним законодавством наділені певними компетенціями та повноваженнями для реалізації поставлених завдань у межах галузевої та відомчої спеціалізації [17, с. 62].

Поняття державного управління митною справою є значно ширшим за категорію «адміністративна діяльність митної служби», оскільки охоплює не лише систему нормативно-правового регулювання у митній сфері, а й

сукупність державних та недержавних інституцій, які беруть участь у формуванні та реалізації державної митної політики. Перелік державних органів, компетентних у сфері митної справи, визначається чинним законодавством України, тоді як недержавні структури створюються, реорганізуються чи ліквідуються за рішенням їхніх учасників.

У сучасних умовах воєнного стану важливе значення для розвитку зовнішньоекономічної діяльності має Українська Рада Бізнесу — найбільше в Україні об'єднання бізнес-асоціацій, яке консолідує понад сто провідних організацій підприємницького сектору. Її діяльність спрямована на підтримку суспільно важливих реформ, формування пропозицій щодо удосконалення умов ведення бізнесу, протидії корупції та забезпечення сталого економічного розвитку.

Ключовим центральним органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної митної політики та політики у сфері протидії правопорушенням під час застосування митного законодавства, є Державна митна служба України (ДМСУ). У вузькому значенні саме її діяльність характеризується як адміністративна діяльність митної служби. Разом із тим ДМСУ виконує не лише правоохоронні, фіскальні чи адміністративно-юрисдикційні функції, а й виступає публічним сервісним органом, що забезпечує надання митних (адміністративних) послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності - фізичним та юридичним особам - у процесі переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» у редакції Законів України № 1689-IX від 15.07.2021 та № 1767-IX від 22.09.2021, адміністративна послуга визначається як результат реалізації владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за зверненням фізичної чи юридичної особи, спрямований на набуття, зміну або припинення її прав чи обов'язків відповідно до законодавства [14]. На підставі положень

Митного кодексу України ДМСУ є суб'єктом надання адміністративних (митних) послуг, зокрема шляхом видачі дозволів на провадження митної брокерської діяльності, відкриття та функціонування магазинів безмитної торгівлі, митних складів, складів тимчасового зберігання, вантажних митних комплексів, а також вільних митних зон комерційного чи сервісного типу [28].

Базою адміністративної діяльності митних органів є нормативно-правова система, яка визначає їхній правовий статус, компетенцію та повноваження посадових осіб. Основним нормативним актом у цій сфері виступає Митний кодекс України, що регламентує порядок переміщення товарів через митний кордон держави, здійснення митного контролю та митного оформлення, застосування тарифних і нетарифних механізмів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, інформаційного обміну, використання Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, а також заходи щодо запобігання контрабанді та боротьби з порушеннями митних правил [27].

Адміністративно-правова діяльність митних органів поєднує дві взаємопов'язані складові - організаційну та правозастосовну. Правозастосовна діяльність передбачає встановлення фактичних обставин у процесі відкриття адміністративного провадження щодо поведінки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. У випадках виявлення порушень митні органи реалізують юрисдикційні повноваження, виконуючи правоохоронну функцію шляхом прийняття владних рішень та застосування санкцій за порушення митного законодавства.

Водночас неюрисдикційна діяльність митних органів базується на положеннях чинного митного законодавства та пов'язана з розглядом справ, ініційованих суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з метою реалізації їхніх прав, законних інтересів або виконання встановлених законом обов'язків. Особливості таких проваджень визначаються характером експортно-імпортних операцій, обраним митним режимом та комплексом

митних процедур, закріплених у національному й міжнародному законодавстві.

Разом із тим неюрисдикційні провадження у митній сфері мають спільні ознаки, що дозволяє визначити митне неюрисдикційне провадження як сукупність процедурних дій, які здійснюються митними органами на підставі норм митного законодавства та супроводжуються прийняттям відповідних владних рішень щодо розгляду і вирішення конкретної справи, завершуючись ухваленням та, за необхідності, виконанням правового акта. Дорофеєва Л.М., Корнева Т.В. Адміністративно-правова діяльність Держмитслужби в умовах війни і перспективи євроінтеграції [12].

Ключову роль у забезпеченні ефективної роботи митної системи та реалізації економічної політики країни відіграють функції державного управління в митній сфері. Виконуючи ці функції, держава впливає на переміщення товарів і транспортних засобів через державний кордон, контролює зовнішньоекономічні операції, забезпечує надходження коштів до бюджету та охороняє національні економічні інтереси. Забезпечення цих завдань здійснюється через діяльність митних органів, які виступають невід'ємною частиною системи державного управління та виконують роль основного інструменту реалізації митної політики.

Рис. 1.1. Основні функції державного управління митною справою.

Джерело: складено автором за [30]

Функції ДУМС охоплюють різноманітні напрямки діяльності, спрямовані на ефективне регулювання зовнішньоекономічних процесів, забезпечення надходжень до державного бюджету, захист економічних інтересів країни та підтримку розвитку міжнародної торгівлі. Їх комплексна реалізація забезпечує стабільність функціонування митної системи та сприяє інтеграції держави у світовий економічний простір.

Принципи ДУМС є важливою складовою ефективного функціонування митної системи держави. Вони визначають основні засади, на яких базується організація діяльності митних органів, формування та реалізація митної політики, а також взаємодія держави із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Саме принципи виступають своєрідними орієнтирами, що визначають напрям розвитку митної системи та забезпечують узгодженість її функціонування з економічними, правовими та міжнародними вимогами. Дотримання цих принципів сприяє підвищенню ефективності митного регулювання, забезпечує законність діяльності митних органів та створює сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі.

Аналіз наукових праць дослідників у сфері МС дозволяє виділити низку основних принципів ДУМС. Значну увагу дослідженню цього питання приділяли такі науковці, як Іванов, Гуменюк та Яромій, які у своїх роботах розглядали теоретичні та практичні аспекти організації митної діяльності [14; 21; 32; 37].

Важливу роль у сучасних умовах відіграє принцип співпраці на міжнародному рівні. У сучасній глобалізованій економіці митна діяльність держави не може здійснюватися ізольовано від інших країн. Ефективне функціонування митної системи передбачає активну взаємодію держав у сфері митного регулювання, обмін інформацією, координацію дій у боротьбі з контрабандою та іншими порушеннями закону. Крім того, важливим елементом цього принципу є узгодження митних процедур із міжнародними

стандартами, що полегшує міжнародну торгівлю та сприяє інтеграції країни у світову економіку (рис. .1.2.).

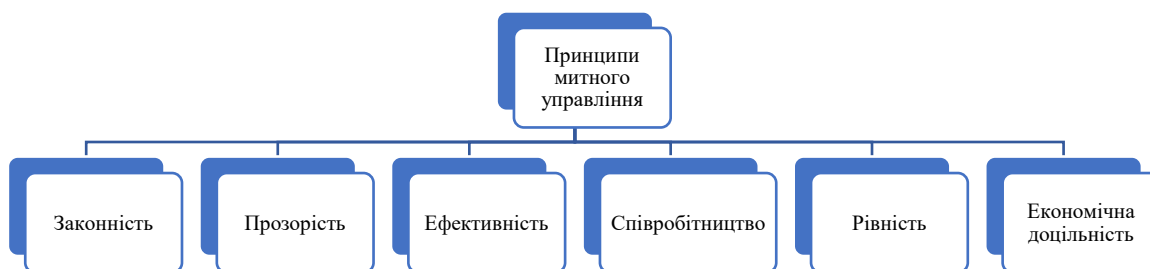

Рис. 1.2. Принципи державного управління митною справою

Джерело: складено автором за [1; 17; 18; 30; 44]

Механізми державного управління митною справою є ключовою складовою системи реалізації митної політики держави. Вони представляють собою комплекс інструментів, методів та засобів, за допомогою яких держава організовує регулювання процесів у митній сфері, контролює переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон і забезпечує дотримання вимог митного законодавства. Завдяки застосуванню цих механізмів формується ефективна система управління зовнішньоекономічною діяльністю, що сприяє підтримці економічної безпеки держави та розвитку міжнародної торгівлі.

В умовах сьогодення особливу роль набуває інформаційний механізм державного управління митною сферою. Його ефективність зумовлена впровадженням сучасних інформаційних технологій у роботу митних органів. Використання електронних інформаційних систем, автоматизованих баз даних, електронного декларування товарів та систем управління ризиками значно підвищує ефективність митного контролю та спрощує митні процедури. Інформаційний механізм сприяє підвищенню прозорості митної діяльності, скороченню часу митного оформлення та зменшенню

адміністративних бар'єрів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (рис. 1.3.).

Рис. 1.3. Механізми ДУМС

Джерело: складено автором за [4]

Отже, механізми державного управління митною справою утворюють цілісну систему інструментів, за допомогою яких держава регулює митну діяльність. Поєднання правового, організаційного, економічного та інформаційного механізмів забезпечує ефективне впровадження митної політики, сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і створює умови для посилення економічної безпеки країни. Їхнє узгоджене функціонування дозволяє підвищити ефективність роботи митних органів та гарантувати належний рівень державного контролю у сфері міжнародної торгівлі.

1.2 Основні цілі та функціональна направленість діяльності Всесвітньої митної організації

В умовах сучасної глобалізації міжнародної торгівлі особливу роль у координації митної діяльності держав відіграють міжнародні організації. Однією з ключових таких інституцій є World Customs Organization (WCO), яка спрямовує свою діяльність на гармонізацію митних процедур, підтримку

розвитку міжнародної торгівлі та забезпечення безпеки глобальних ланцюгів постачання.

ВМО є міжурядовою організацією, що об'єднує митні служби більшості держав світу задля розвитку міжнародного співробітництва у сфері митного регулювання. Головна місія організації полягає у підвищенні ефективності роботи митних органів, спрощенні процедур міжнародної торгівлі та протидії митним правопорушенням [4; 27].

Історія створення ВМО тісно пов'язана з процесами економічного відновлення та міжнародної інтеграції після Другої світової війни. У цей період значно активізувалися міжнародні торговельні зв'язки, що зумовило необхідність створення єдиних підходів до регулювання митних процедур, тарифної політики та організації митного контролю. Відсутність узгоджених правил між державами ускладнювала здійснення зовнішньої торгівлі, тому виникла потреба у створенні міжнародної інституції, яка б координувала діяльність митних адміністрацій різних країн та сприяла гармонізації митного законодавства.

Для узагальнення основних етапів розвитку ВМО доцільно розглянути їх у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Основні етапи розвитку Всесвітньої митної організації

Рік	Подія
1947	створення комітету з митних питань у межах європейської економічної співпраці
1950	підписання Конвенції про створення Ради митного співробітництва
1952	офіційний початок діяльності Ради митного співробітництва
1994	перейменування організації на Всесвітню митну організацію
2000-ті роки	активний розвиток міжнародних митних стандартів та програм безпеки торгівлі
сучасність	ВМО об'єднує більшість митних адміністрацій світу та відіграє ключову роль у глобальному митному управлінні

Джерело: складено автором за [22;28]

Таким чином, розвиток ВМО відображає еволюцію міжнародної митної системи – від регіональної співпраці до глобальної координації митної політики.

Діяльність World Customs Organization спрямована на забезпечення ефективного функціонування митних систем різних країн та створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі. В умовах сучасної глобалізації економічних процесів роль цієї організації особливо зростає, оскільки вона відіграє ключову роль у формуванні уніфікованих підходів до митного регулювання, координації роботи митних адміністрацій та підвищенні рівня безпеки міжнародних торговельних операцій.

Головні цілі діяльності організації охоплюють широкий спектр завдань, спрямованих на посилення співпраці між державами, вдосконалення митних процедур та систем, розвиток стандартів і практик управління ризиками, а також забезпечення ефективного контролю та протидії порушенням у сфері міжнародної торгівлі. Завдяки цьому ВМО сприяє підвищенню прозорості та безпеки глобальних торговельних потоків, а також створює умови для гармонізації митних систем у різних країнах світу (табл. 1.3)

Таблиця 1.3

Основні цілі та напрями діяльності ВМО

Напрямок діяльності / цілі ВМО	Зміст та характеристика
Спрощення та гармонізація митних процедур	Всесвітня митна організація забезпечує уніфікацію митних правил і процедур між державами-членами, що сприяє прискоренню міжнародної торгівлі, скороченню адміністративних бар'єрів та підвищенню прозорості митного оформлення.
Забезпечення економічної та фінансової безпеки	ВМО спрямовує діяльність на захист державних фінансових інтересів через контроль правильності нарахування та сплати митних платежів, а також на забезпечення безпеки міжнародних ланцюгів постачання.
Боротьба з митними правопорушеннями	Організація координує міжнародну співпрацю у сфері протидії контрабанді, незаконному переміщенню зброї, наркотичних засобів, культурних цінностей та контрафактної продукції.
Інституційний розвиток митних адміністрацій	ВМО надає методичну, технічну та консультаційну підтримку державам-членам у проведенні митних реформ, цифровізації процедур та модернізації митних органів.
Розробка	Організація створює та адмініструє міжнародні митні

міжнародних стандартів	стандарти. Найважливішим інструментом є Гармонізована система опису та кодування товарів (ГС), яка використовується для класифікації більшості товарів у міжнародній торгівлі.
Сприяння безпечній міжнародній торгівлі	ВМО впроваджує міжнародні стандарти безпеки, зокрема SAFE Framework of Standards, спрямовані на захист глобальних ланцюгів постачання та одночасне спрощення митних процедур для сумлінних суб'єктів господарювання.
Протидія корупції та розвиток доброчесності	Організація реалізує програми етичної розбудови митних адміністрацій, спрямовані на підвищення прозорості, професійної етики та мінімізацію корупційних ризиків.
Розвиток глобального митного партнерства та інновацій	ВМО приділяє увагу розвитку електронної комерції, цифровізації митних процедур, автоматизації контролю та впровадженню екологічних підходів у діяльність митних органів («Green Customs»).

Джерело: складено автором за [30; 44; 52]

Наведені у табл.1.3 напрями діяльності Всесвітньої митної організації свідчать про її ключову роль у формуванні сучасної міжнародної митної системи. ВМО виступає центральною міжурядовою інституцією, яка забезпечує координацію митної політики держав та створення єдиних міжнародних стандартів у сфері митної справи.

Одним із найважливіших напрямів діяльності організації є гармонізація митних процедур. Уніфікація правил митного оформлення сприяє прискоренню міжнародної торгівлі, зниженню витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та підвищенню ефективності роботи митних адміністрацій. Особливе значення у цьому процесі має Гармонізована система опису та кодування товарів, яка забезпечує єдиний підхід до класифікації товарів у міжнародній торгівлі.

Водночас діяльність ВМО не обмежується лише економічними питаннями. Значна увага приділяється забезпеченню безпеки міжнародних ланцюгів постачання та боротьбі з транснаціональними правопорушеннями. У сучасних умовах глобалізації митні органи виконують не лише фіскальну, а й правоохоронну функцію, що обумовлює необхідність міжнародної координації у сфері протидії контрабанді, незаконному обігу наркотиків, зброї та контрафактної продукції.

Важливим аспектом діяльності ВМО є підтримка інституційного розвитку митних адміністрацій. Організація сприяє впровадженню цифрових технологій, електронного декларування, автоматизованих систем управління ризиками та сучасних методів митного контролю. Це особливо актуально для держав, які здійснюють реформування митної системи та адаптацію національного законодавства до міжнародних стандартів.

Крім того, ВМО активно розвиває напрями, пов'язані з електронною комерцією, цифровізацією та екологізацією митних процедур. Це свідчить про адаптацію організації до сучасних глобальних викликів і тенденцій розвитку світової економіки [24, с. 101].

Таким чином, діяльність Всесвітньої митної організації має комплексний характер і спрямована не лише на спрощення міжнародної торгівлі, а й на забезпечення економічної безпеки, підвищення ефективності митного адміністрування та розвиток міжнародного митного співробітництва.

Функціональне призначення та компетенція Всесвітньої митної організації визначені у ст. III Конвенції про створення Ради митного співробітництва. До ключових напрямів її діяльності належать:

- дослідження проблем і питань, пов'язаних із розвитком міжнародної взаємодії у митній сфері, підтримка якої передбачена цілями Конвенції;
- аналіз технічних характеристик митних систем та економічних факторів, що мають вплив на їх функціонування, з метою вироблення практичних рекомендацій для держав-членів щодо досягнення максимальної узгодженості та уніфікації;
- розроблення проєктів міжнародних конвенцій, підготовка змін і доповнень до них, а також надання рекомендацій щодо їх схвалення заінтересованими державами;
- формування рекомендацій для забезпечення єдиного підходу до тлумачення та реалізації міжнародних митних конвенцій, у тому числі актів,

пов'язаних із товарною номенклатурою, митною оцінкою товарів і тарифною класифікацією;

- підготовка примірних пропозицій, спрямованих на врегулювання спорів, що виникають у процесі застосування та інтерпретації міжнародних митних угод;

- поширення інформації щодо митного законодавства, процедур та механізмів регулювання;

- надання урядам держав консультативної підтримки та інформації з митних питань як за їх зверненням, так і з власної ініціативи;

- взаємодія з міжнародними міжурядовими організаціями у сферах, що належать до компетенції Всесвітньої митної організації [58].

Узагальнюючи зазначені напрями діяльності, функції Всесвітньої митної організації можна об'єднати у чотири основні категорії:

- дослідницькі функції у сфері міжнародного митного співробітництва;
- нормотворчі функції;
- інформаційно-консультативні функції;
- функції, спрямовані на розвиток міжнародної співпраці у митній сфері.

Серед зазначених напрямів особливе значення мають функції, пов'язані з вивченням та вдосконаленням механізмів міжнародної митної взаємодії. Їх реалізація дозволяє організації ефективно реагувати на сучасні глобальні виклики та забезпечувати стабільність міжнародної торговельної системи.

Так, у період світової фінансово-економічної кризи, що розпочалася у 2008 році, Всесвітня митна організація здійснила низку заходів, спрямованих на підтримку міжнародної торгівлі та подолання кризових явищ. Як зазначає С. В. Ківалов, організацією було сформовано комплекс антикризових заходів, основним призначенням яких стало забезпечення безперервного функціонування міжнародної торговельної системи та мінімізація негативних наслідків економічної нестабільності [18, с. 6].

Антикризовий пакет Всесвітньої митної організації включав два основні напрями: рекомендації для митних адміністрацій щодо особливостей діяльності в умовах кризи та заходи, спрямовані на підтримку національних митних органів у процесі протидії кризовим явищам [18, с. 7].

У межах своєї діяльності організація зосередила особливу увагу на трьох стратегічно важливих аспектах:

- забезпеченні уніфікації правил класифікації та кодування товарів;
- формуванні єдиних підходів до визначення митної вартості товарів;
- гармонізації та уніфікації правового регулювання митних процедур.

Дослідники А. Кредісов та І. Бережнюк у науковій праці «Всесвітня митна організація як інститут управління митною справою на міжнародному рівні» [24] здійснили систематизацію базових принципів модернізації митних служб держав – членів Всесвітньої митної організації. Дослідники поділяють ці принципи за двома основними класифікаційними критеріями.

Перший критерій пов'язаний із принципами формування митного законодавства. Йдеться про необхідність застосування митних норм, директив та процедур відповідно до встановлених вимог і правил, що, своєю чергою, відображає фундаментальні засади функціонування митної діяльності.

Другий критерій охоплює принципи використання інформаційно-комунікаційних технологій. Їх сутність полягає у впровадженні сучасних цифрових інструментів та комунікаційних систем з метою реалізації принципів гармонізації та спрощення митних процедур.

Автори наголошують, що проблемні питання, які потребують удосконалення та мають бути враховані у процесі реформування митної системи, здебільшого є подібними між різними державами. Водночас вони можуть відрізнитися залежно від напряму уваги та поділяються на правові, організаційно-структурні, технологічні й комунікаційні аспекти.

Сучасні глобалізаційні процеси та стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій створюють передумови для активного вивчення й

упровадження найкращих міжнародних практик у сфері реалізації комунікаційних стратегій митних адміністрацій.

Позитивний досвід провідних країн світу у сфері митної діяльності охоплює низку важливих напрямів. Насамперед це вдосконалення законодавчого контролю, формування комунікаційних стратегій для забезпечення доброчесності та протидії корупції, а також запровадження систем оцінювання ризиків. Значна увага приділяється спрощенню митних процедур шляхом використання автоматизованих систем, які підвищують ефективність роботи та забезпечують належний внутрішній контроль.

Крім того, важливим напрямом є забезпечення прозорості та передбачуваності митних процедур через проведення інформаційних і комунікаційних заходів, спрямованих на ознайомлення громадськості з митними правилами, тарифами та процедурами. Окрему роль відіграє належне регулювання дискреційних повноважень посадових осіб митних органів.

Не менш важливим є гарантування захисту й конфіденційності комерційної та персональної інформації користувачів митних сервісів. Водночас ефективний розвиток митної системи неможливий без удосконалення каналів комунікації, які забезпечують якісне надання послуг та сприяють розвитку систем внутрішнього аудиту [17, с. 63].

Отже, Всесвітня митна організація відіграє ключову роль у формуванні сучасної системи міжнародного митного співробітництва, забезпечуючи уніфікацію митних процедур, гармонізацію національних митних систем та розвиток безпечної міжнародної торгівлі. Основними напрямками її діяльності є розробка міжнародних митних стандартів, координація взаємодії між митними адміністраціями держав, інформаційно-консультативна підтримка та сприяння спрощенню митних процедур. Діяльність організації спрямована на підвищення ефективності митного контролю, протидію митним правопорушенням і створення сприятливих умов для розвитку світової економіки та міжнародного товарообігу.

1.3 Нормативно-правові аспекти співпраці з Всесвітньою митною організацією

Ефективна робота митної системи держави значною мірою залежить від належного нормативно-правового забезпечення її діяльності та узгодженості національного законодавства з міжнародними стандартами. У сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі особливе значення має співпраця держав із міжнародними організаціями, які встановлюють правила та стандарти у сфері митного регулювання. Однією з провідних таких інституцій є World Customs Organization, яка відіграє ключову роль у розробці міжнародних митних стандартів та координації роботи митних адміністрацій різних країн.

Для України участь у діяльності ВМО є важливим елементом інтеграції у світову економічну систему та модернізації національної митної політики. Співробітництво з цією організацією сприяє впровадженню сучасних підходів до митного адміністрування, гармонізації законодавства з міжнародними нормами та підвищенню ефективності роботи митних органів [32].

Україна активно залучена до міжнародного митного співробітництва та бере участь у діяльності World Customs Organization. Членство в цій організації має велике значення для розвитку національної митної системи, оскільки забезпечує доступ до сучасних міжнародних стандартів митного адміністрування, сприяє впровадженню передових методів організації митного контролю та створює можливості для обміну досвідом між митними адміністраціями різних держав. Участь України у роботі World Customs Organization також дозволяє долучатися до формування міжнародної митної політики та адаптувати національне законодавство відповідно до загальноновизнаних світових практик.

Важливою складовою міжнародної нормативно-правової бази митного співробітництва є приєднання України до міжнародних конвенцій та угод,

розроблених у межах діяльності World Customs Organization. Ці документи визначають ключові принципи організації митної справи, стандарти митного контролю та порядок взаємодії митних органів різних країн. Їх застосування сприяє уніфікації митних процедур, підвищенню прозорості митного адміністрування та забезпеченню належного рівня безпеки міжнародної торгівлі.

Серед ключових міжнародних документів, що формують сучасну систему митного регулювання, особливе значення має International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, більш відома як Кіотська конвенція. Вона встановлює основні принципи спрощення митних процедур, впровадження сучасних методів контролю на митниці та застосування інформаційних технологій у сфері митної діяльності. Важливим міжнародним інструментом також є International Convention on the Harmonized Commodity Description and Coding System, яка встановлює уніфіковану систему класифікації товарів у міжнародній торгівлі та забезпечує єдині підходи до митного тарифного регулювання. Значний вплив на розвиток сучасних митних процедур має і SAFE Framework of Standards, що спрямований на забезпечення безпеки міжнародних ланцюгів постачання та одночасне спрощення процедур переміщення товарів через митний кордон.

Застосування цих міжнародних документів у діяльності митних органів України сприяє гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищує ефективність митного контролю та створює сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Нормативно-правове регулювання митної сфери в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих та підзаконних актів, які визначають правові засади функціонування митної системи держави, порядок здійснення митного контролю та митного оформлення, а також регулюють зовнішньоекономічну діяльність. Формування такої правової бази є необхідною умовою ефективною реалізації державної митної політики та забезпечення належного

функціонування митних органів. Важливим аспектом є також узгодження національного законодавства з міжнародними нормами та стандартами, що сприяє розвитку співпраці України з міжнародними організаціями, зокрема з Всесвітня митна організація.

Центральне місце у системі нормативно-правових актів, що регулюють митну сферу, займає Митний кодекс України. Цей законодавчий акт визначає основні принципи митної політики держави, встановлює порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, регламентує процедури митного контролю та митного оформлення, а також визначає права, обов'язки та повноваження митних органів. Крім того, кодекс містить норми щодо застосування митних режимів, визначення митної вартості товарів, класифікації товарів та справляння митних платежів. Таким чином, Митний кодекс виступає основним законодавчим документом, який визначає правові основи функціонування митної системи України.

Важливу роль у формуванні правової основи державної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності відіграє Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [36]. Цей нормативно-правовий акт визначає загальні правові засади здійснення зовнішньоекономічної діяльності, встановлює принципи взаємодії держави з суб'єктами господарювання у сфері міжнародної торгівлі, а також регулює питання прав та обов'язків учасників зовнішньоекономічних відносин.

Суттєве значення у системі митного регулювання має також Податковий кодекс України [31], який регулює порядок справляння податків і зборів, зокрема митних платежів, що сплачуються під час переміщення товарів через митний кордон. Він визначає механізм нарахування та сплати податку на додану вартість при імпорті товарів, акцизного податку, а також інших платежів, пов'язаних із зовнішньоекономічними операціями.

Важливим нормативним актом у сфері митного регулювання є також Закон України «Про транзит товарів» [39], який визначає правові та

організаційні засади переміщення товарів територією України у режимі транзиту. Цей закон встановлює порядок здійснення транзитних операцій, визначає права та обов'язки учасників транзитних перевезень і спрямований на забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через територію держави.

У контексті європейської інтеграції України особливого значення набуває Закон України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [37]. Його прийняття стало важливим кроком на шляху інтеграції України до європейської системи митного транзиту. Закон передбачає впровадження сучасної електронної транзитної системи, яка дозволяє здійснювати обмін інформацією між митними органами різних держав та значно спрощує процедури переміщення товарів у режимі транзиту.

Крім законодавчих актів, важливу роль у регулюванні митної діяльності відіграють підзаконні нормативні акти. До них належать постанови Кабінет Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, зокрема Державна митна служба України, а також інші нормативні документи, що деталізують порядок застосування положень митного законодавства. Значний вплив на формування правової бази митного регулювання мають також міжнародні договори України, які визначають правила міжнародної митної співпраці та сприяють гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

Інтеграція міжнародних стандартів у національне законодавство є важливим напрямом модернізації митної системи України. У сучасних умовах розвитку світової економіки держави прагнуть узгоджувати своє законодавство з міжнародними нормами, що сприяє підвищенню ефективності митного адміністрування та розвитку міжнародної торгівлі. Для України цей процес має особливе значення, оскільки він сприяє зміцненню міжнародного співробітництва, підвищенню прозорості діяльності митних органів та

інтеграції держави у світову економічну систему. У цьому контексті важливу роль відіграють стандарти, розроблені Всесвітня митна організація, які визначають сучасні підходи до організації митної діяльності.

У комплексі ці заходи забезпечують ефективну інтеграцію міжнародних стандартів у діяльність української митної справи, підвищують рівень її прозорості та ефективності, сприяють розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та інтеграції України у глобальну економіку.

У процесі розвитку міжнародного митного співробітництва Україна поступово інтегрує міжнародні стандарти у власну правову систему та активно взаємодіє з Всесвітня митна організація. Проте, у практиці правового регулювання цієї співпраці зберігається низка проблем, які ускладнюють повноцінне впровадження міжнародних стандартів та ефективне функціонування митної системи держави.

Однією з основних проблем є наявність певних прогалів у національному законодавстві. Хоча значна частина міжнародних норм уже імплементована у правову систему України, деякі положення міжнародних стандартів залишаються неповністю адаптованими до національного правового поля. Це може створювати труднощі у практичному застосуванні митних процедур, а також призводити до неоднозначного тлумачення окремих норм законодавства. У результаті виникає потреба у подальшому вдосконаленні нормативно-правової бази з метою забезпечення повної відповідності міжнародним вимогам.

Ще однією суттєвою проблемою є часті зміни нормативно-правових актів у митній сфері. Постійне оновлення законодавства, з одного боку, є необхідним для адаптації до сучасних економічних умов та міжнародних стандартів, однак, з іншого боку, така нестабільність може ускладнювати діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Підприємства змушені постійно адаптуватися до нових вимог, що потребує додаткових ресурсів та часу.

Певні труднощі також пов'язані з недостатнім рівнем цифровізації митних процедур. Упродовж останніх років в Україні активно впроваджуються електронні системи митного оформлення, електронне декларування та інші цифрові інструменти. Проте їх функціонування ще потребує подальшого вдосконалення, модернізації технічної інфраструктури та підвищення рівня інтеграції між різними інформаційними системами державних органів. Ефективна цифровізація митної діяльності є важливою передумовою підвищення прозорості митних процедур та зменшення адміністративних бар'єрів у міжнародній торгівлі.

Крім того, у практиці митного регулювання зберігається проблема невідповідності окремих процедур міжнародним стандартам. Деякі митні формальності залишаються складними та потребують подальшого спрощення. У певних випадках це призводить до збільшення часу митного оформлення товарів та створює додаткові труднощі для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Саме тому важливим завданням державної митної політики є подальше вдосконалення митних процедур з урахуванням міжнародного досвіду та рекомендацій міжнародних організацій.

Вирішення зазначених проблем потребує комплексного підходу, що включає подальше реформування митного законодавства, удосконалення нормативно-правових механізмів регулювання митної діяльності, а також активне впровадження міжнародних стандартів у практику роботи митних органів. Особливе значення має розвиток сучасних інформаційних технологій, підвищення прозорості митних процедур та зміцнення міжнародного співробітництва у сфері митного регулювання.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ МИТНОЮ СПРАВОЮ

2.1 Міжнародні стандарти Всесвітньої митної організації у модернізації управління митною справою

У сучасній системі міжнародної торгівлі важливим елементом ефективного функціонування митних адміністрацій є застосування уніфікованих підходів до організації митного контролю та митного оформлення товарів. З цією метою на міжнародному рівні сформовано систему стандартів і рекомендацій, які визначають основні напрями модернізації митного адміністрування та забезпечують узгодженість митної політики різних держав[29].

Вагому роль у формуванні таких підходів відіграє World Customs Organization, діяльність якої спрямована на розроблення міжнародних інструментів і методологічних засад функціонування митних систем. Стандарти та рекомендації цієї організації визначають сучасні принципи організації митного контролю, використання ІТ, управління ризиками та взаємодії митних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Застосування міжнародних митних стандартів дозволяє підвищити ефективність функціонування митних адміністрацій, оптимізувати митні процедури та забезпечити баланс між безпекою міжнародної торгівлі та її спрощенням. При цьому підходи розроблені ВМО стали основою модернізації митного адміністрування у багатьох країнах світу [10, с.62-79].

Міжнародні митні стандарти являють собою систему правил, принципів та рекомендацій, розроблених міжнародними організаціями з метою гармонізації митних процедур і забезпечення ефективного функціонування

митних адміністрацій. Вони визначають загальні вимоги до організації митного контролю, митного оформлення товарів, управління ризиками та взаємодії митних органів з іншими учасниками зовнішньоекономічної діяльності [28].

Дослідники підкреслюють, що застосування світових стандартів у митній сфері допомагає встановити уніфіковані методи митного регулювання в різних державах. У результаті це сприяє спрощенню процедур у зовнішньоекономічній діяльності та підвищує відкритість і прозорість митних процесів [25].

Важливим аспектом міжнародних митних стандартів є їх комплексний характер. Вони охоплюють різні елементи митного адміністрування, включаючи митний контроль, інформаційні системи, процедури митного оформлення, а також взаємодію митних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності [12].

Для забезпечення ефективного функціонування митних систем держав Всесвітня митна організація розробила низку міжнародних інструментів, які визначають сучасні підходи до організації митного регулювання та сприяють гармонізації митних процедур на глобальному рівні. До найважливіших із них належать Revised Kyoto Convention (Киотська конвенція), SAFE Framework of Standards (Рамкові стандарти безпеки та спрощення світової торгівлі) та Harmonized System (Гармонізована система опису та кодування товарів). Ці міжнародні інструменти формують основу сучасної системи митного адміністрування та широко застосовуються митними адміністраціями різних держав (рис. 2.1.).

Рис. 2.1. Основні міжнародні інструменти

Джерело: складено автором за [12]

Киотська конвенція (9) є одним із ключових міжнародних документів у сфері митного адміністрування. Її основною метою є спрощення та гармонізація митних процедур, а також підвищення ефективності митного контролю.

Конвенція передбачає застосування сучасних підходів до митного адміністрування, серед яких особливе значення мають автоматизація процедур, використання інформаційних технологій та впровадження систем управління ризиками. Окрім цього, документ закріплює принципи прозорості митних операцій та створення рівних умов для всіх учасників міжнародної торгівлі.

Ще одним важливим інструментом World Customs Organization є SAFE Framework of Standards [22], який спрямований на забезпечення безпеки міжнародних ланцюгів постачання. Головна мета цієї ініціативи полягає у створенні ефективної системи контролю за переміщенням товарів через державні кордони при одночасному сприянні розвитку міжнародної торгівлі.

SAFE Framework [47] передбачає встановлення партнерських відносин між митними органами та бізнесом, впровадження сучасних інформаційних технологій і обмін даними між країнами. Завдяки цьому підвищується рівень

безпеки міжнародної торгівлі та знижується ризик незаконного переміщення товарів.

Гармонізована система [40] опису та кодування товарів є глобальною системою класифікації продукції, яка використовується для ідентифікації товарів у міжнародній торгівлі. Вона забезпечує єдині правила класифікації товарів та сприяє уніфікації митних процедур у різних країнах світу.

Використання гармонізованої системи дозволяє спростити митне оформлення товарів, забезпечити точність митної статистики та підвищити ефективність митного контролю .

Одним із ключових принципів сучасного митного адміністрування є управління ризиками. Його сутність полягає у використанні спеціальних аналітичних інструментів та інформаційних систем для виявлення операцій, які можуть становити потенційну загрозу з точки зору порушення митного законодавства. Завдяки застосуванню систем управління ризиками митні органи мають можливість зосереджувати основну увагу на перевірці тих операцій, які характеризуються підвищеним рівнем ризику, водночас спрощуючи процедури для сумлінних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність митного контролю, оптимізувати використання ресурсів та прискорити процес митного оформлення товарів.

Важливим принципом сучасного митного адміністрування є впровадження електронних митних систем. Активне використання інформаційних технологій суттєво змінює підходи до організації митної діяльності. Застосування електронного декларування, автоматизованих систем обробки даних та електронного обміну інформацією дозволяє значно скоротити час митного оформлення товарів, зменшити обсяг паперової документації та підвищити прозорість митних процедур. Крім того, цифрові технології забезпечують більш ефективний контроль за

зовнішньоекономічними операціями та покращують взаємодію між митними органами різних країн [41].

Суттєве значення для розвитку сучасної митної системи має принцип спрощення митних процедур. Спрощення процедур передбачає скорочення кількості документів, необхідних для митного оформлення товарів, удосконалення процедур контролю, а також застосування сучасних технологій, що дозволяють прискорити процес проходження митних формальностей. Реалізація цього принципу сприяє зменшенню адміністративного навантаження на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки [34].

Не менш важливим принципом сучасного митного адміністрування є партнерство між митними органами та бізнесом. У сучасних умовах ефективне функціонування митної системи неможливе без тісної взаємодії між державними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Співпраця митниці та бізнесу передбачає обмін інформацією, консультаційну підтримку, спільну участь у вдосконаленні митних процедур та впровадженні нових механізмів митного адміністрування. Такий підхід сприяє формуванню довірчих відносин між державою та бізнесом, підвищує рівень добровільного дотримання митного законодавства та забезпечує більш ефективну організацію митного контролю [29].

Впровадження міжнародних стандартів, розроблених ВМО, відіграє ключову роль у реформуванні та модернізації національних митних систем. У сучасних умовах розвитку глобальної економіки країни прагнуть адаптувати свою митну політику до міжнародних вимог, що забезпечує ефективну роботу митних органів та створює сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Використання таких стандартів сприяє уніфікації митного законодавства, вдосконаленню процедур митного контролю та підвищенню прозорості роботи митних органів.

Одним із ключових результатів впровадження стандартів World Customs Organization є підвищення ефективності митного адміністрування. Сучасні методи організації митної діяльності передбачають активне використання інформаційних технологій, автоматизованих систем обробки даних та механізмів управління ризиками. Застосування цих інструментів дозволяє оптимізувати митні процедури, значно скоротити час оформлення товарів на митниці та підвищити ефективність використання ресурсів митних органів. Крім того, впровадження інноваційних технологій забезпечує більш точний контроль за зовнішньоекономічними операціями та підвищує рівень безпеки міжнародної торгівлі [10].

Важливим аспектом застосування міжнародних стандартів є також протидія корупційним проявам у митній сфері. Автоматизація митних процедур, використання електронного декларування та чітке регламентування митних процесів значно зменшують можливості для суб'єктивного впливу посадових осіб на прийняття рішень. Запровадження прозорих та уніфікованих правил діяльності митних органів сприяє підвищенню рівня довіри з боку бізнесу та міжнародних партнерів, а також забезпечує більш ефективне функціонування митної системи загалом [29].

Спрощення процедур митного контролю, скорочення кількості документів та використання сучасних інформаційних технологій сприяють більш швидкому переміщенню товарів через митні кордони. У результаті підвищується конкурентоспроможність держави на міжнародному ринку та створюються сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічних зв'язків [34].

Важливим етапом адаптації митного законодавства України до міжнародних стандартів стало впровадження положень Митного кодексу України, сформованого з урахуванням європейських норм та рекомендацій Всесвітньої митної організації. У сучасних умовах євроінтеграційних процесів особливого значення набуває гармонізація національного митного

законодавства із правом Європейського Союзу та міжнародними митними стандартами, розробленими Всесвітньою митною організацією. Саме тому модернізація Митного кодексу України стала одним із ключових напрямів реформування митної системи держави.

Зміни до чинної редакції Митного кодексу України, запроваджені у 2025 році стали важливим кроком у процесі інтеграції України до європейського економічного та правового простору. Кодекс враховує положення Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Переглянутої Кіотської конвенції), Рамкових стандартів безпеки та спрощення світової торгівлі SAFE Framework, а також митного законодавства Європейського Союзу. Такий підхід забезпечив поступове наближення національної митної системи до загальновизнаних міжнародних стандартів у сфері митного адміністрування [13].

Одним із найважливіших результатів реформування митного законодавства стало впровадження принципу електронного митного декларування та автоматизації митних процедур. Використання сучасних цифрових технологій дозволило суттєво скоротити час митного оформлення товарів, мінімізувати вплив людського фактору та підвищити рівень прозорості діяльності митних органів. Крім того, електронне декларування сприяло ефективнішому обміну інформацією між митними адміністраціями різних держав, що відповідає сучасним рекомендаціям Всесвітньої митної організації.

Важливим елементом гармонізації митного законодавства України із європейськими стандартами стало впровадження інституту авторизованого економічного оператора. Зазначений механізм передбачає надання сумлінним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності певних спрощень під час здійснення митних процедур. Такий підхід відповідає положенням Рамкових стандартів SAFE та практиці держав-членів Європейського Союзу. Запровадження цього інституту сприяє підвищенню рівня довіри між бізнесом

і митними органами, а також створює сприятливі умови для розвитку міжнародної торгівлі.

Особливе значення у процесі реформування митної системи України має впровадження ризик-орієнтованого підходу до здійснення митного контролю. Відповідно до міжнародних стандартів Всесвітньої митної організації, сучасна митна система повинна забезпечувати баланс між безпекою держави та спрощенням зовнішньоторговельних процедур. Саме тому у Митному кодексі України були закріплені положення щодо застосування системи управління ризиками, яка дозволяє зосереджувати увагу митних органів на операціях із підвищеним ступенем ризику та водночас спрощувати процедури для добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Крім того, суттєвих змін зазнали підходи до визначення митної вартості товарів, класифікації товарів та здійснення митного контролю. Україна поступово імплементувала міжнародні правила та стандарти, що застосовуються у країнах Європейського Союзу та рекомендовані Всесвітньою митною організацією. Це дозволило забезпечити єдність підходів до митного регулювання, підвищити ефективність боротьби з митними правопорушеннями та створити прозорі умови для здійснення зовнішньоекономічної діяльності [10].

Не менш важливим напрямом стало посилення міжнародного співробітництва між митними органами України та держав-членів Всесвітньої митної організації. Участь України у міжнародних конвенціях, програмах технічної допомоги та інформаційного обміну сприяла підвищенню професійного рівня митних органів і впровадженню сучасних механізмів митного адміністрування. Значну роль у цьому процесі відіграє співпраця з Європейським Союзом, що передбачає поступову інтеграцію України до європейського митного простору.

В умовах воєнного стану та сучасних економічних викликів питання ефективності митного регулювання набуває особливої актуальності. Саме

тому подальше вдосконалення положень Митного кодексу України та їх адаптація до міжнародних стандартів залишаються важливими напрямками державної митної політики. Впровадження європейських стандартів митного адміністрування сприяє не лише спрощенню міжнародної торгівлі, але й забезпечує підвищення рівня економічної безпеки держави, ефективну протидію контрабанді та розвиток міжнародного митного співробітництва [12].

Таким чином, завершальний етап реформування митного законодавства України характеризується комплексною адаптацією положень Митного кодексу України до міжнародних та європейських стандартів. Це забезпечує формування сучасної, прозорої та ефективної митної системи, діяльність якої ґрунтується на принципах Всесвітньої митної організації та відповідає стратегічному курсу України на європейську інтеграцію.

2.2 Застосування стандартів ВМО у діяльності митних органів України

Сучасний розвиток митної системи України тісно пов'язаний із впровадженням міжнародних стандартів і рекомендацій, розроблених World Customs Organization. Ці стандарти спрямовані на модернізацію митного адміністрування, підвищення ефективності контролю за переміщенням товарів, а також спрощення процедур міжнародної торгівлі. Для України інтеграція таких підходів є ключовим чинником реформування національної митної системи, що дозволяє адаптувати її роботу до світових практик, підвищити прозорість і ефективність митного регулювання та забезпечити сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Застосування стандартів ВМО сприяє формуванню сучасної системи митного адміністрування, що базується на використанні інформаційних технологій, управлінні ризиками, електронному документообігу та співпраці з

бізнесом. Упровадження таких механізмів дозволяє не лише оптимізувати роботу митних органів, а й забезпечити баланс між спрощенням процедур міждержавної торгівлі та належним рівнем контролю за переміщенням товарів через митний кордон.

У процесі цифрової модернізації митної системи здійснюється поєднання митних інформаційних ресурсів із національними та міжнародними цифровими платформами. Одним із ключових напрямів такого реформування є впровадження електронного декларування, сучасних систем транзитного контролю, використання ризик-орієнтованих механізмів управління, а також застосування інструментів аналітики даних, технологій Big Data і окремих елементів штучного інтелекту.

Особливе значення має адаптація митних процедур до стандартів Європейського Союзу, зокрема до EU Customs Data Model, NCTS та MASP-C. У цілому цифрова трансформація митної сфери спрямована на оптимізацію митного контролю, скорочення часу здійснення митних формальностей, зменшення адміністративного навантаження на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, протидію корупційним проявам та посилення рівня митної безпеки держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів.

Основним програмним документом, який визначає етапність реалізації сучасних інформаційно-технологічних рішень у митній сфері та їх адаптацію до європейських вимог, у тому числі до багаторічного стратегічного плану ЄС MASP-C, є Національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Державної митної служби України на 2024–2026 роки [8].

Зазначений документ передбачає комплексне впровадження базових складових цифрової трансформації митної системи. Зокрема, йдеться про посилення механізмів кібербезпеки, повну цифровізацію процедур митного адміністрування та створення сучасної й стійкої IT-інфраструктури митних

органів. Реалізація визначених заходів має сприяти підвищенню прозорості функціонування митної системи, зниженню рівня корупційних ризиків і мінімізації випадків шахрайства у сфері митного регулювання.

Підґрунтям для розроблення цього стратегічного документа виступає євроінтеграційний курс України та необхідність виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, насамперед у частині гармонізації митного законодавства та процедур із європейськими стандартами. У зв'язку з цим значна увага приділяється забезпеченню технічної та функціональної сумісності національних митних ІТ-систем із інтеграційними механізмами ЄС.

Концептуальна основа національного плану цифровізації митниці ґрунтується на положеннях стратегічного плану електронної митниці Європейського Союзу — Multi-annual Strategic Plan for Electronic Customs (MASP-C), що забезпечує інституційну та технологічну відповідність української митної системи європейській моделі електронного митного адміністрування. Серед пріоритетних напрямів реалізації стратегічного плану визначено впровадження сервісно-орієнтованої архітектури інформаційних систем, централізоване функціонування Єдиної автоматизованої інформаційної системи (ЄАІС), а також забезпечення інтегрованої взаємодії з інформаційними системами Європейського Союзу та платформою «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» [10].

Одним із базових міжнародних документів, що суттєво вплинув на реформування діяльності митних органів України, стала Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Переглянута Кіотська конвенція). Основний вплив цього документа проявився у впровадженні принципів спрощення митних формальностей, автоматизації процедур, застосуванні електронного декларування та мінімізації адміністративного втручання у зовнішньоекономічну діяльність. Завдяки імплементації положень Конвенції українська митна система перейшла від

переважно контрольної моделі до сервісно-орієнтованого підходу, що передбачає забезпечення балансу між митною безпекою та сприянням міжнародній торгівлі.

Значний вплив на діяльність митних органів мали Рамкові стандарти безпеки та спрощення світової торгівлі SAFE Framework, розроблені Всесвітньою митною організацією. Їх впровадження сприяло переходу до ризик-орієнтованої моделі митного контролю. У результаті митні органи отримали можливість здійснювати автоматизований аналіз ризиків та концентрувати контрольні заходи на операціях із підвищеним рівнем ризику. Це дозволило суттєво скоротити кількість фізичних перевірок, прискорити митне оформлення товарів та оптимізувати використання ресурсів митної служби [16].

Крім того, стандарти SAFE Framework стали основою для запровадження в Україні інституту авторизованого економічного оператора (АЕО). Запровадження цього механізму забезпечило надання сумлінним підприємствам певних спрощень під час проходження митних процедур, що сприяло розвитку партнерських відносин між бізнесом і митними органами, а також підвищенню рівня довіри до митної системи України.

Важливе значення для діяльності митних органів має Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів. Її стандарти забезпечили уніфікацію класифікації товарів у міжнародній торгівлі та стали основою для формування Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД). Використання Гармонізованої системи дозволило забезпечити єдині підходи до класифікації товарів, спростити митне оформлення та підвищити точність нарахування митних платежів. Крім того, це створило необхідні умови для інтеграції української митної статистики до міжнародних інформаційних систем.

Окремий акцент у межах цифрової трансформації митної сфери робиться на посиленні кіберзахисту митної ІТ-інфраструктури. З цією метою

передбачено впровадження механізмів аудиту та фіксації будь-яких змін інформації, забезпечення захисту від несанкціонованого доступу до даних, збереження незмінності системних журналів, а також гарантування цілісності електронної інформації та документів, засвідчених кваліфікованим електронним підписом.

Одним із важливих напрямів реалізації євроінтеграційної політики України та адаптації механізмів митного адміністрування до стандартів Європейського Союзу стало впровадження Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). Перехід до п'ятої фази цієї системи став визначальним етапом цифрової модернізації митної сфери, оскільки її використання забезпечує не лише технологічну сумісність України з державами-учасницями Конвенції про процедуру спільного транзиту, а й сприяє підвищенню ефективності митного контролю, прозорості транзитних операцій та зміцненню довіри з боку бізнес-середовища [11].

У квітні 2024 року Україна офіційно завершила перехід на п'яту фазу NCTS, що супроводжувалося реалізацією комплексу організаційних і технічних заходів. Серед ключових елементів цього процесу слід виокремити запуск «Порталу трейдера», створення інтегрованої взаємодії між системами «Єдине вікно – ЄАІС – NCTS», а також забезпечення декількох каналів подання транзитних декларацій суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, декларування стало можливим через систему «Єдине вікно», спеціалізований електронний портал та брокерські програмні комплекси.

Функціонування такої багаторівневої системи доступу створює сприятливі умови для оптимізації митних процедур, зниження транзакційних витрат для бізнесу та розширення практичного використання електронного транзиту. Крім того, впровадження сучасних цифрових механізмів сприяє підвищенню швидкості обробки митної інформації та забезпечує більш ефективний контроль за транзитними переміщеннями товарів.

Аналітичні показники функціонування системи NCTS в Україні демонструють високий рівень ефективності її застосування. Зокрема, результати 2025 року свідчать про досягнення системою якісно нового рівня функціонування. Значне зростання кількості оформлених транзитних декларацій не лише перевищило сумарні показники попередніх періодів використання NCTS, але й підтвердило формування сталої тенденції до інституціоналізації електронного транзиту в Україні. Це свідчить про поступове закріплення цифрових механізмів митного адміністрування як невід'ємного елементу сучасної митної системи держави [11].

Окремої уваги заслуговує процес цифровізації митної сфери України. У межах виконання рекомендацій Всесвітньої митної організації та європейських стандартів активно впроваджуються електронне декларування, інтегровані інформаційні системи та цифрові сервіси для бізнесу. Національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Державної митної служби України на 2024–2026 роки передбачає модернізацію ІТ-інфраструктури митних органів, розвиток електронного документообігу та інтеграцію українських митних систем із європейськими платформами MASP-C, EU Customs Data Model та «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Практичним результатом цифровізації митної системи стало суттєве скорочення часу митного оформлення та підвищення ефективності контролю. Крім того, використання сучасних цифрових технологій сприяє мінімізації корупційних ризиків, підвищенню рівня прозорості діяльності митних органів та забезпеченню належного рівня кібербезпеки. Особливої актуальності це набуває в умовах воєнного стану та необхідності забезпечення стабільного функціонування міжнародної логістики [11].

Водночас застосування стандартів ВМО сприяє розвитку міжнародного митного співробітництва України з державами Європейського Союзу та іншими країнами-учасниками міжнародних митних конвенцій. Завдяки

гармонізації митних процедур українська митна система поступово інтегрується до спільного європейського митного простору, що позитивно впливає на розвиток зовнішньої торгівлі, транспортно-логістичної сфери та міжнародного економічного співробітництва.

Крім того, міжнародні стандарти ВМО суттєво вплинули на організацію митного контролю та боротьбу з митними правопорушеннями. Використання сучасних інформаційних технологій, систем аналізу ризиків, Big Data та електронного аудиту дозволило підвищити ефективність виявлення контрабанди, порушень митного законодавства та схем ухилення від сплати митних платежів. Одночасно цифровізація митних процедур сприяла мінімізації корупційних ризиків та підвищенню прозорості діяльності митних органів.

Таким чином, міжнародні стандарти Всесвітньої митної організації та Європейського Союзу стали основою комплексної модернізації митної системи України. Їх впровадження забезпечило перехід до сучасної моделі митного адміністрування, що базується на цифрових технологіях, ризик-орієнтованому контролі, міжнародній взаємодії та спрощенні процедур міжнародної торгівлі. У результаті діяльність митних органів України стала більш ефективною, прозорою та адаптованою до міжнародних стандартів митного регулювання.

Отже, практична реалізація стандартів Всесвітньої митної організації у діяльності митних органів України демонструє високий рівень ефективності та результативності. Впровадження системи NCTS, розвиток цифрових технологій, застосування ризик-орієнтованих механізмів контролю та гармонізація митного законодавства із міжнародними стандартами створюють необхідні передумови для формування сучасної, прозорої та ефективною митної системи України. Отримані статистичні показники підтверджують успішність процесу інтеграції України до європейського митного простору та

засвідчують поступове наближення національної митної системи до міжнародних стандартів митного адміністрування.

2.3 Актуальні напрями удосконалення державного управління митною справою з урахуванням досвіду зарубіжних країн

Провідні країни світу активно впроваджують сучасні інформаційні технології, автоматизовані системи контролю та інноваційні методи управління ризиками, що дозволяє значно підвищити ефективність роботи митних органів. Вивчення такого досвіду є важливим для України, оскільки сприяє вдосконаленню національної митної системи та адаптації її до міжнародних стандартів, зокрема рекомендацій World Customs Organization.

Удосконалення державного управління базується на імплементації міжнародних стандартів, таких як *Рамкові стандарти безпеки та спрощення процедур торгівлі* Всесвітньої митної організації (WCO) та вимог законодавства Європейського Союзу (зокрема Митного кодексу ЄС).

Практична реалізація напрямів удосконалення державного управління митною справою в Україні повинна базуватися на системному використанні кращих практик держав-членів Європейського Союзу, які вже здійснили ефективну модернізацію митних адміністрацій відповідно до стандартів ЄС та Всесвітньої митної організації. Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що найбільш результативними є ті моделі реформування митної системи, які поєднують цифровізацію митних процедур, ефективну антикорупційну політику, автоматизацію контролю та інтеграцію митних інформаційних систем (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Актуальні напрями удосконалення державного управління митною справою з урахуванням кращих практик країн ЄС

№	Напрямок удосконалення державного управління митною справою	Країни ЄС, досвід яких доцільно використати в Україні
1	Повна цифровізація митних процедур та розвиток електронної митниці	Естонія, Польща
2	Посилення антикорупційної політики у діяльності митних органів	Данія, Польща

3	Впровадження систем штучного інтелекту та Big Data у митному контролі	Німеччина, Нідерланди
4	Розвиток ризик-орієнтованої системи митного контролю	Німеччина, Франція
5	Розширення використання системи спільного транзиту NCTS	Польща, Литва
6	Розвиток інституту авторизованого економічного оператора (АЕО)	Німеччина, Нідерланди
7	Посилення кібербезпеки митної ІТ-інфраструктури	Естонія, Фінляндія
8	Гармонізація митного законодавства України з Митним кодексом ЄС	Польща, Словаччина
9	Підвищення професійної підготовки та доброчесності працівників митниці	Фінляндія, Естонія
10	Розвиток міжнародного митного співробітництва та обміну інформацією	Франція, Німеччина

Джерело: складено автором

Необхідність реалізації зазначених напрямів удосконалення державного управління митною справою обумовлена сучасними євроінтеграційними процесами, міжнародними стандартами Всесвітньої митної організації та зобов'язаннями України в межах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Одним із ключових напрямів реформування митної системи залишається цифровізація митних процедур. Відповідно до Національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Державної митної служби України на 2024–2026 роки передбачено впровадження електронної митниці, розвиток системи «Єдине вікно» та інтеграцію українських митних ІТ-систем із платформами Європейського Союзу. У цьому контексті особливо актуальним є досвід Естонії та Польщі, які успішно реалізували модель безпаперового митного адміністрування та автоматизації митних процедур.

Важливим напрямом реформування митної системи є посилення антикорупційної політики у діяльності митних органів. Закон України «Про запобігання корупції» та проєкт Антикорупційної стратегії України на 2026–2030 роки визначають митну сферу як одну з найбільш ризикових щодо корупційних проявів. У зв'язку з цим особливого значення набувають автоматизація митних процедур, мінімізація людського фактору, розвиток

систем внутрішнього контролю та забезпечення прозорості діяльності митних органів. Позитивним прикладом для України є досвід Данії та Польщі, де впровадження цифрових сервісів та ефективних механізмів внутрішнього контролю дозволило суттєво знизити рівень корупційних ризиків у митній сфері.

З метою підвищення ефективності виявлення корупційних проявів у митних органах забезпечено функціонування внутрішніх каналів повідомлення про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, вчинені працівниками митної служби. Важливою особливістю цієї системи є гарантування конфіденційності та анонімності викривачів, а також обов'язкова перевірка отриманої інформації уповноваженими особами. Одним із сучасних інструментів подання таких повідомлень стало використання QR-кодів, розміщених у пунктах пропуску та підрозділах митного оформлення. Зазначені інформаційні матеріали були розроблені за підтримки міжнародних партнерів у межах програми EU4PFM. Сканування QR-коду надає можливість особі перейти до електронної форми подання повідомлення про можливі корупційні дії із забезпеченням повної анонімності на всіх етапах розгляду звернення відповідно до Порядку організації в Держмитслужбі та її територіальних органах роботи з повідомленнями про корупцію, внесеними викривачами, затвердженого наказом Держмитслужби від 04.06.2021 № 415 [10].

Суттєве значення у процесі модернізації митної системи України має використання міжнародного досвіду та співпраця з європейськими партнерами. Вивчення та адаптація європейських практик дозволяють удосконалювати національні митні процедури та забезпечувати гармонізацію митного законодавства України із правом Європейського Союзу. Особливо цінним для України є досвід Республіки Польща, яка успішно реалізувала реформу митної системи відповідно до стандартів ЄС та впровадила сучасні інформаційно-технологічні рішення у сфері безпаперового митного

адміністрування. Застосування польських практик створює можливості для впровадження в Україні сучасних технологій та управлінських механізмів, спрямованих на формування ефективної та прозорої митної служби [53].

Важливу роль у реформуванні митної сфери відіграє міжнародна технічна підтримка та співпраця з міжнародними партнерами, зокрема в межах програми EU4PFM. Така взаємодія сприяє реалізації стратегічних напрямів цифровізації митниці, розвитку електронних сервісів та підготовці до повноцінного інформаційного обміну з Європейським Союзом. У межах зазначених програм здійснюється впровадження сучасних ІТ-рішень, що забезпечують ефективний контроль митних операцій, автоматизацію процедур та підвищення рівня прозорості митного адміністрування. Крім того, використання цифрових технологій дозволяє суттєво знизити ризики корупційних проявів та посилити ефективність моніторингу діяльності митних органів. Завдяки міжнародному співробітництву Україна отримує можливість інтегруватися до європейського митного простору, підвищувати рівень захисту державного кордону та стимулювати економічний розвиток держави [36].

Водночас залучення європейського досвіду акцентує увагу на важливості впровадження ефективної антикорупційної політики у діяльність митних органів. Польща, яка у процесі реформування митної системи також стикалася із проблемою корупційних ризиків, змогла створити прозору модель митного адміністрування, засновану на цифровізації процедур, автоматизації контролю та мінімізації людського фактору. Для України цей досвід є важливим орієнтиром у процесі побудови сучасної митної служби, діяльність якої відповідатиме європейським стандартам прозорості, доброчесності та ефективності. Реалізація таких підходів сприятиме зміцненню суспільної довіри до митних органів та подальшому просуванню інтеграційних процесів України з Європейським Союзом.

Не менш актуальним напрямом є впровадження систем штучного інтелекту та Big Data у процес митного контролю. Використання автоматизованого аналізу даних та ризик-орієнтованих алгоритмів відповідає сучасним стандартам Європейського Союзу та рекомендаціям Всесвітньої митної організації. Такі технології дозволяють оперативно виявляти ризикові операції, підвищувати ефективність боротьби з контрабандою та оптимізувати використання ресурсів митної служби. Значного розвитку цей напрям набув у Німеччині та Нідерландах, де цифрові аналітичні системи активно застосовуються у митному адмініструванні.

Розвиток ризик-орієнтованої системи митного контролю є одним із базових принципів сучасного митного адміністрування відповідно до Рамкових стандартів SAFE Всесвітньої митної організації та Митного кодексу ЄС. Такий підхід передбачає концентрацію контрольних заходів на ризикових операціях при одночасному спрощенні процедур для добросовісного бізнесу. Для України особливо корисним є досвід Німеччини та Франції, де ризик-орієнтовані системи забезпечують високий рівень ефективності митного контролю та швидкість проходження митних процедур.

Важливим напрямом є подальший розвиток системи спільного транзиту NCTS, що відповідає положенням Конвенції про процедуру спільного транзиту та забезпечує інтеграцію України до європейського митного простору. Використання досвіду Польщі та Литви є доцільним, оскільки ці держави успішно адаптували національні митні системи до стандартів електронного транзиту ЄС.

Окрему увагу слід приділити розвитку інституту авторизованого економічного оператора (АЕО), що базується на положеннях Рамкових стандартів SAFE та Митного кодексу Європейського Союзу. Використання цього механізму сприяє розвитку партнерських відносин між митницею та бізнесом, спрощенню міжнародної торгівлі та підвищенню безпеки

логістичних ланцюгів. Найбільш ефективні моделі функціонування АЕО реалізовані у Німеччині та Нідерландах.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває посилення кібербезпеки митної ІТ-інфраструктури. Масштабна цифровізація митної сфери та зростання кіберзагроз потребують впровадження сучасних систем захисту інформації, аудиту даних та кібермоніторингу. У цьому напрямі доцільним є використання досвіду Естонії та Фінляндії, які є лідерами Європейського Союзу у сфері цифрової безпеки та електронного урядування.

Гармонізація митного законодавства України з Митним кодексом ЄС є одним із ключових зобов'язань України у межах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Реалізація цього напрямку забезпечує адаптацію національної митної системи до європейських стандартів та сприяє інтеграції України до спільного європейського ринку. Значний практичний досвід у цій сфері мають Польща та Словаччина, які проходили аналогічний процес адаптації законодавства під час вступу до ЄС.

Водночас важливим напрямом реформування митної системи є підвищення професійного рівня та доброчесності працівників митних органів. Закон України «Про державну службу» та антикорупційне законодавство України передбачають необхідність постійного професійного розвитку державних службовців, дотримання етичних стандартів та формування антикорупційної культури. Для України корисним є досвід Фінляндії та Естонії, де значна увага приділяється професійній підготовці митних кадрів і розвитку цифрових компетентностей.

Крім того, розвиток міжнародного митного співробітництва та обміну інформацією відповідає міжнародним зобов'язанням України у межах діяльності Всесвітньої митної організації та співпраці з Європейським Союзом. Використання досвіду Франції та Німеччини сприятиме підвищенню ефективності боротьби з контрабандою, фінансовими правопорушеннями та незаконним переміщенням товарів через державний кордон.

Євроінтеграція вимагає від України гармонізації митної політики з практиками Європейського Союзу, що включає модернізацію митних процедур, впровадження сучасних технологій та посилення міжнародного співробітництва. Ці зміни дозволяють спростити процеси митного контролю, знизити адміністративні бар'єри та підвищити конкурентоспроможність українських товарів на європейському ринку. Активна участь органів державної влади та підтримка суспільства є критично важливою для успішної інтеграції України до європейського економічного простору. Удосконалення митної політики в контексті євроінтеграції дозволяє не лише забезпечити національні економічні інтереси, але й створює умови для стійкого економічного зростання. Завдяки гармонізації митних стандартів нашої держави з європейськими правилами, Україна зможе швидше адаптуватися до вимог Європейського Союзу, що сприятиме її економічному, політичному та соціальному розвитку

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було здійснено комплексний аналіз полі World Customs Organization у формуванні сучасної системи міжнародного митного співробітництва та досліджено особливості впровадження її стандартів у діяльність митних органів України. Отримані результати дозволили вирішити поставлені у вступі завдання та сформулювати низку теоретичних і практичних висновків.

1. У процесі дослідження розглянуто сутність, принципи та механізми державного управління митною справою. Встановлено, що державне управління митною сферою є складною багаторівневою системою, яка охоплює правові, організаційні, економічні та інформаційні механізми реалізації митної політики держави. Визначено, що ефективність функціонування митної системи залежить від узгодженості діяльності органів державної влади, рівня цифровізації митних процедур та забезпечення взаємодії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й митними органами.

2. У ході дослідження визначено основні цілі та функціональну спрямованість діяльності Всесвітньої митної організації. Узагальнено, що ВМО виступає провідною міжнародною інституцією у сфері координації митного співробітництва, гармонізації митних процедур та формування міжнародних стандартів митного адміністрування. Встановлено, що діяльність організації спрямована на спрощення міжнародної торгівлі, забезпечення безпеки глобальних ланцюгів постачання, розвиток систем управління ризиками та протидію митним правопорушенням.

3. Проаналізовано нормативно-правові аспекти співпраці України з Всесвітньою митною організацією. Встановлено, що участь України у міжнародних митних конвенціях та угодах ВМО сприяє гармонізації національного митного законодавства із міжнародними та європейськими

стандартами. Визначено, що імплементація положень Кіотської конвенції, Рамкових стандартів SAFE, Гармонізованої системи опису та кодування товарів і Конвенції про процедуру спільного транзиту забезпечує модернізацію митної системи України та розвиток сучасних механізмів митного адміністрування.

4. У роботі досліджено міжнародні стандарти Всесвітньої митної організації у сфері модернізації митного адміністрування. Визначено, що найбільший вплив на розвиток сучасної митної системи мають стандарти щодо цифровізації митних процедур, електронного декларування, управління митними ризиками, функціонування інституту авторизованого економічного оператора та забезпечення безпеки міжнародної торгівлі. Узагальнено, що використання стандартів ВМО сприяє підвищенню ефективності митного контролю, скороченню часу митного оформлення та зниженню адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання.

5. Проаналізовано практику застосування стандартів ВМО у діяльності митних органів України. Встановлено, що впровадження електронного декларування, автоматизованих систем аналізу ризиків, системи спільного транзиту NCTS та цифрових сервісів Держмитслужби сприяло підвищенню прозорості митних процедур та ефективності митного контролю. Визначено, що цифровізація митної сфери та автоматизація адміністративних процедур є важливими інструментами мінімізації корупційних ризиків і забезпечення інтеграції України до європейського митного простору.

6. Досліджено зарубіжний досвід організації митного адміністрування та визначено можливості його використання в Україні. Узагальнено, що найбільш перспективними напрямками удосконалення державного управління митною справою є подальша цифровізація митної системи, впровадження технологій штучного інтелекту та Big Data, розвиток ризик-орієнтованого контролю, посилення антикорупційної політики, підвищення рівня кібербезпеки митної інфраструктури та гармонізація митного законодавства з

Митним кодексом Європейського Союзу. Встановлено, що використання досвіду країн ЄС створює необхідні передумови для формування сучасної, прозорої та ефективної системи державного управління митною справою в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Т. М. Роль митної політики України в системі забезпечення захисту зовнішньоекономічних інтересів України : магістерська робота. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2024. 93 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/82faa8b4-3010-4981-86bc-0989aa0ee079/content> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Бережнюк І. Г. Першочергові кроки щодо відновлення ефективної митної служби. Український правовий вимір: пошук відповідей на глобальні міжнародні виклики : матеріали IV міжн. наук.-практ. конф. (Дніпро, 27 травня 2022 р.). Дніпро, 2022. С. 94–95.
3. Вдовіна Г., Слатвінська М. Проблеми та перспективи здійснення митного контролю в Україні // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2020. № 274-275. С. 80-90. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/274-275/pdf/80-92.pdf> (дата звернення: 10.03.2026).
4. Всесвітня митна організація (ВМО). *World Customs Organization*. URL: <https://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco/discover-the-wco.aspx> (дата звернення: 10.03.2026).
5. Всесвітня митна організація. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/12920070/page:19/> (дата звернення: 10.03.2026).
6. Гуменюк О.Г. До питання про основні принципи митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2016. Вип. 16. Ч. 4. С. 113-116.
7. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн навч. Посіб. Тернопіль. ТНЕУ, 2018. 198 с. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/items/afe2eca7-ed8c-4752-883a-91bcd839fecd/full>.

8. Денисенко С. І. Міжнародні стандарти діяльності митних служб та шляхи їх реалізації в Україні // Activities of law enforcement agencies to ensure public safety and order during the legal regime of martial law : scientific monograph. Riga : Baltija Publishing, 2024. Р. 62-79. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/97366> (дата звернення: 10.03.2026).
9. Денисенко С. І. Діяльності митних служб та шляхи їх реалізації в Україні. *Publishing House*. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/479/12820/26809-1?inline=1> (дата звернення: 10.03.2026).
10. Державна митна служба України : офіційний вебсайт. URL: [Державна митна служба України](#) (дата звернення: 09.05.2026).
11. Державна служба статистики України : офіційний вебсайт. URL: [Державна служба статистики України](#) (дата звернення: 09.05.2026).
12. Дорофєєва Л.М., Корнева Т.В. Адміністративно-правова діяльність Держмитслужби в умовах війни і перспективи євроінтеграції. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство», 2022, <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270578>
13. Дорош М. М. Розвиток співпраці митних органів України з митними органами держав-учасниць Європейського Союзу. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2015. № 813. С. 23–27.
14. Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17/print> (дата звернення 03.05.2026)
15. Іванов С. Принципи державної митної політики в Україні: поняття, зміст і критерії класифікації. Підприємництво, господарство і право. 2018. №10. С.179-185.

16. Квеліашвілі І. М., Тоцька Т. С. Упровадження актуальних концепцій управління митною справою європейських країни у національну практику. Публічне управління у сфері державної безпеки та митної справи. № 2 (29). 2021. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/2/14.pdf>.

17. Квеліашвілі І.М., Кийда Л.І., Ковальов В.Г. Комунікаційна стратегія як засіб стимулювання трансформаційних процесів у митній сфері. *Управління та митне адміністрування*. 2021. № 4 (31). С. 59–65.

18. Ківалов С. В. Всесвітня митна організація: історія та сучасність / С.В. Ківалов // Митна справа. – 2009. – № 6. – С. 3–9

19. Кийда Л. І., Шевченко Н. І. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ. Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління. 2020. № 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.66>.

20. Колодій І. М. Всесвітня митна організація: структура та функції. Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2015. № 1 (1). URL: <https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/e688f67b-58c3-4fd5-9e89-47570bf77e9c/content> (дата звернення: 10.03.2026).

21. Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року (укр/рос) : Конвенція Ради Мит. Співробітництва від 15.12.1950 : станом на 19 черв. 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_184#Text (дата звернення: 10.03.2026).

22. Конвенція про тимчасове ввезення (укр/рос) : Конвенція Ради Мит. Співробітництва від 26.06.1990 : станом на 15 трав. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_472#Text (дата звернення: 10.03.2026).

23. Кормич Б. А. Митні режими або митні процедури: європейські стандарти термінології та класифікації. *Lex portus*. 2017. Т. 2, № 4. С. 142-153.

24. Кредісов А., Бережнюк І. Всесвітня митна організація як інститут управління митною справою на міжнародному рівні. Журнал європейської економіки. 2009. Т. 8. № 2. С. 68–190

25. Кузняк Б. Я., Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. Ефективна економіка. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6221>.

26. Лисенко А. В. Митне регулювання зовнішньої торгівлі України в умовах глобалізації: кваліфікац. робота магістра спец. 051 «Економіка» / наук. кер. І. І. Колобердянко. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 117 с.

27. Митна політика і митна справа. *Національна академія внутрішніх справ*. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/mutne_pravo/parts/part2.html (дата звернення: 10.03.2026).

28. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: Законодавство України — Митний кодекс України (дата звернення: 09.05.2026).

29. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів : Конвенція Ради Мит. Співробітництва від 14.06.1983 : станом на 17 трав. 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_079#Text (дата звернення: 10.03.2026).

30. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція). *Official website of the Parliament of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643/en/ed20230712#Text (дата звернення: 10.03.2026).

31. Міжнародна конвенція (Кіотська конвенція) (укр/рос) : Конвенція Ради Мит. Співробітництва від 18.05.1973 : станом на 22 верес. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 10.03.2026).

32. Міністерство Фінансів України. *Access Denied*. URL: <https://mof.gov.ua/en/state-customs-service> (дата звернення: 10.03.2026).

33. Основні пріоритетні напрями діяльності та завдання Державної митної служби України на 2009 рік. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1205342-08#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

34. Павленко О. О. Концептуальні основи розробки й впровадження міжнародних стандартів, механізмів та інструментів (на прикладі професійних стандартів всесвітньої митної організації). *Державне управління, № 2 (38)*. URL: https://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2012/17.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

35. Панов І. О. Роль Всесвітньої митної організації в організації управління митною справою в Україні // *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : матеріали науково-практичної конференції*. Харків, 2019. С. 160-162. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/78.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

36. Пасинчук М. К. Теоретико-правові та практичні аспекти митного регулювання на міжнародному рівні : бакалаврська робота. Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025. 65 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/54110/1/M_Pasynchuk_FPMV_2025.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

37. Перепьолкін С. М. Міжнародне митне право: питання теорії та практика застосування : дисертація. Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2021. 333 с. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/6930/1/d_Perepolkin.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

38. Погонєць В. Ю. Митна система держави в умовах глобалізаційних ризиків : кваліфікаційна робота. Тернопіль : Західноукраїнський національний

університет, 2023. 61 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/8217bb89-c8d7-40e2-a52a-f95115cdd92c/content> (дата звернення: 10.03.2026).

39. Погріщук Г.Б., Бей С.О. *Формування та реалізація митної політики України. Економіка та суспільство. 2022. № 40. С. 52-56.*

40. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

41. Поняття «Всесвітня митна організація» // Тезаурус «EUROVOC» / Законодавство України. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/euro/6106> (дата звернення: 10.03.2026).

42. Практика митного регулювання в ЄС: навчальний посібник / Русак Д.М. К., 2023. 300 с. URL: <https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/Сучасна%20практика%20митних%20процедур.pdf> (дата звернення: 10.03.2026).

43. Приходько І., Приходько Ю. Митна політика України в контексті угоди про асоціацію з Європейським Союзом. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2016. Вип. 39. С. 244-252.*

44. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

45. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи : Закон України від 12.09.2019 № 78-IX : станом на 1 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-20#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

46. Про стратегічні напрями діяльності митної служби України, основні пріоритети діяльності та заходи щодо їх реалізації на 2008

рік. *Офіційний вебпортал парламенту України.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/nr001342-07#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

47. Про транзит вантажів : Закон України від 20.10.1999 № 1172-XIV : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-14#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

48. Рамкові стандарти безпеки й полегшення світової торгівлі (укр.). *MDOffice.*
URL: https://www.mdoffice.com.ua/en/aMDODOc.html?p_file=86&p_page=592 (дата звернення: 10.03.2026).

49. Саулко В. С. Митне адміністрування в Україні в сучасних умовах: виклики та можливості : кваліфікаційна магістерська робота. Київ : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2024. 90 с.
URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c3fc9a00-db7f-4ca2-bfbb-dea5584fdae3/content> (дата звернення: 10.03.2026).

50. Список «Документи видавника та виду (Всесвітня митна організація + Міжнародний документ)» / Законодавство України. *Офіційний вебпортал парламенту України.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/tt1149064> (дата звернення: 10.03.2026).

51. Термін «Гармонізована система опису та кодування товарів (ГС)». Термінологія законодавства / Законодавство України. *Офіційний вебпортал парламенту України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/62620> (дата звернення: 10.03.2026).

52. Ткачова О.К. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТИТУЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МИТНОЮ СПРАВОЮ | О К Ткачова | Державне управління: удосконалення та розвиток №6 2013. *Журнал Державне управління: удосконалення та розвиток - наукове фахове видання з питань державного управління.*

URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=587> (дата звернення: 10.03.2026).

53. Управління ризиками в митній справі: теорія та практика : монографія / За заг. ред. І.В. Несторишена та В.А. Туржанського. Ірпінь-Хмельницький, 2018. 302 с.

54. Яромій І. В. Принципи формування державної митної політики. *Law and public administration*. 2024. № 3. С. 350-356. URL: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.51> (дата звернення: 10.03.2026).

55. 027/DAP/2007 Framework GIRO : Anúncio de procedimento no. 8914/2017. *Diário da República II Série*. 2017. 27 October. URL: <https://dre.pt/application/conteudo/114116807> (date of access: 10.03.2026).

56. Atamanchuk N. I. Harmonization of the legislation of Ukraine regarding the administration of customs payments with the law of the European Union. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*. 2025. Vol. 2, no. 87. P. 267-273. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.40> (date of access: 10.03.2026).

57. Razumei H. Y. Development of mechanisms of electronic customs risk management. *Public administration and customs administration*. 2019. Vol. 3. P. 267-276. URL: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-3-267-276>

58. WCO history in brief 1952-2023. *WCO*. URL: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/wco-in-brief/wco_history_brochure-70eme_en.pdf?db=web (date of access: 10.03.2026).